

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
הפיקוח הארצי על החינוך הגופני

הצעה למערך שיעור בנושא: דילמות מעולם הספורט בצל השואה

מומלץ לכיתות ה' – ח'

השואה שהתקיימה כנגד העם היהודי בתחילת 1933 ובמהלך מלחמת העולם השנייה ועד כניעת גרמניה הנאצית במאי- 1945 נחשבת עד היום לרצח העם מהגדולים בהיסטוריה האנושית. החתירה להשמדת העם היהודי, שלילת זכויותיהם ושלילת כל צלם אנוש היו מהחמורים שהעולם ידע.

להלן לפניכם שני סיפורים מיוחדים המגלמים בתוכם דילמה עימה התמודד/ה אישיות מיוחדת המזוהה עם עולם הספורט – האחת ספורטאית מצטיינת – **יהודית דויטש**, והשני – **פרדי הירש** - איש חינוך שהציל ילדים בגטו, ושהספורט היה מעמודי התווך בחייו.

בואו נגלה עם מה התמודדו השניים בתקופה כה קשה, מה היו החלטותיהם, ומה אנו למדים מההכרות עימן.

הדיון בשתי הדילמות שיובאו להלן, יתבצע בכיתה באמצעות מספר הפעולות אותן יעברו התלמידים.

ההפעלות יתבצעו בצורה **אישית** כאשר כל תלמיד מפעיל את שיקול דעתו האישי, דיעותיו, אמונותיו והשקפותיו, ולאחר מכן יתבצע **דיון קבוצתי** באותן הסוגיות לאור שיקולי הדעת של התלמידים.

השיח הקבוצתי יהווה אמצעי להתמודדות עם הסוגיות ויהווה לגיטימציה להעלאת פתרונות ותפיסות שונות.

סיפורה של יהודית דויטש

מטרת הדיון

1. דיון כיתתי ובחינת הדילמה: השתייכות חברתית ללאום בו אתה חי מול השתייכות לעם היהודי – מה צריך לגבור על מה ומתי?
2. בחנו את הדילמה והמתח בין אחריות הדדית לבין הצלחה אישית, בעיתות משבר וכיום.
3. רפלקציה – תארו אירוע שאתם חוויתם שעמדתם מול דילמה והיה עליכם לבחור בחירה קשה, מה החלטתם? ומה השפיע על בחירתכם?

מילות מפתח לדיון: דילמה, קונפליקט, שואה, שייכות חברתית, שייכות דתית, סולם ערכים, סנקציה, הכח וינה.

יהודית דויטש הספלה נולדה בווינה, ב 18 - באוגוסט. 1918 היא נודעה כשחיינית אוסטרית ישראלית, אשר עמדה על כבודה היהודי וסירבה- לייצג את אוסטריה באולימפיאדה בזמן השלטון הנאצי במלחמת העולם השנייה.

כילדה יהודייה, לא הורשתה דויטש להצטרף למרבית מועדוני הספורט באוסטריה, והיא הצטרפה למועדון הספורט היהודי "הכוח וינה", שם זכתה בתארים רבים וקבעה שיאי אוסטריה חדשים בשחייה חופשית למרחקים בינוניים וארוכים.

בשנת 1935 זכתה דויטש בפרס ספורטאית מצטיינת, שניתן על ידי רשות הספורט האוסטרית. בשנת 1936 קיבלה דויטש את עיטור הכבוד האוסטרי כאחת משלוש הספורטאיות הטובות ביותר במדינה ונבחרה לייצג את אוסטריה באולימפיאדת ברלין, אולם היא סירבה להשתתף באולימפיאדה, במחאה על מדיניותו של אדולף היטלר, וכתבה מכתב אישי באומרה "אני מסרבת להתחרות על אדמה שמוציאה להורג בצורה מבישה את עמי". דויטש היתה נערה בת 18 בתקופה ההיא.

כתוצאה מהמחאה ומסירובה – ננקטו כלפיה סנקציות ונאסר עליה להתחרות במסגרות רשמיות. בשנת 1938 עלתה לארץ ישראל וזכתה באליפות ישראל בשחייה. **לאחר עזיבתה את אוסטריה, שללו ממנה רשויות הספורט ואת תאריה ומחקו את שמה מספרי השיאים כלא היתה.**

בשנת 1995 בעקבות פניה של מכבי עולמי לפרלמנט האוסטרי - **התנצל הפרלמנט האוסטרי רשמית בפני דויטש והחזיר את שיאיה לספרים**, ויהודית הוזמנה לאוסטריה לטקס התנצלות. יהודית סרבה לחזור למקום ששלל את תאריה ולפיכך ההתנצלות התבצעה על אדמת ישראל, במוזיאון מכבי שבכפר המכביה, לבקשתה של דויטש.

ב 19 בנובמבר, 2004 בגיל 86 נפטרה יהודית דויטש בהרצליה, ישראל. דויטש סיפרה את סיפורה בסרט התיעודי "הכוח לשחות", שיצא לאקרנים בשנת 2004.

מתוך כתבה על יהודית דויטש, עיתון הארץ: 2004,

"מותה של לוחמת"

"יהודית דויטש נפטרה שלשום בהרצליה בגיל 86 שחינית יוצאת מהכלל הייתה, שיאנית אוסטריה בכל המרחקים בסגנון חופשי, ספורטאית השנה באוסטריה ב. 1935 -ספורטאים מייצגים לא פעם מאבקים פוליטיים וחברתיים. לעתים נדירות ספורטאי באמת גדול משלם מיוזמתו מחיר אמתי במאבק שבחרו לעצמם או שבחרו עבורם הנסיבות. אפשר לחשוב על מוחמד עלי, שוויתר על חגורת האליפות. דויטש ויתרה על קריירת השחייה בכדי לא לייצג את אוסטריה באולימפיאדת ברלין ב. 1936 -מעשה לא פשוט. השנה הייתה ' 36 ולא ' 38 ולא ' 39 עובדתית, סוף מעשיו של היטלר לא היה ידוע. יהודים ייצגו את ארצות הברית, אוסטריה וגרמניה במשחקים האולימפיים בברלין". **בכל בריכות השחייה כתוב שהכניסה לכלבים ויהודים היא אסורה.**

סיפורו של פרדי הירש

מטרת הדיון

1. בחינת דמותו של מחנך בשעת חירום באמצעות ניתוח בחירותיו.
2. דיון בערך הדוגמה האישית כשיטת חינוך
3. "נפש בריאה בגוף בריא" - מה התפקיד של הפעילות הספורטיבית בעיתות משבר? מהן הסיבות המרכזיות בעטיין פרדי התאמץ להקנות לילדים אורח חיים ספורטיבי?
4. בחירת ערך האינדיווידואליזם מול ערך הקולקטיב – הקבוצה

מילות מפתח לדיון: מלחמת העולם השנייה, גטו, בלוק 31, מכבי צעיר, חינוך לספורט, נפש בריאה בגוף בריא, אחריות ההדדית, אחריות אישית.

שמו של פרדי נקשר בראש ובראשונה עם חינוך ילדים ונערים יהודים בגטו טרזין (טרזיינשטאט) ובמחנה ההשמדה- בירקנאו.

פרדי הירש נולד בשנת 1916 בעיר אאכן בגרמניה, כבר בילדותו גילה ערכים של צופיות וציונות. הוא הצטרף לתנועת הצופים היהודים בגרמניה ולארגון הספורט "המכבי הצעיר". גם כאשר משפחתו היגרה לבוליביה בשנת 1926, הוא נשאר בגרמניה מתוך רצון וחלום להגיע לארץ ישראל. בשנת 1935 אחרי שעמד בראש ארגון יהודי בפרנקפורט, עבר לפראג אשר בצ'כיה. שם נקשר שמו עם הארגונים הספורטיביים היהודיים ביניהם ארגון "הגיבור" – היא אגודת מכבי בפראג. הירש אירגן פעילויות ספורט תחרותיות, משחקים ואימונים למאות ילדים, כאשר הוא מפיץ את ערכי הקהילתיות היהודית, האחריות ההדדית והבריאות הגופנית – נפשית.

בשנת 1943 הועבר לגטו טרזין, שם ניהל את הפעילות החינוכית בתנאים הקשים של הגטו.

כשהעבירו אותו למחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו הוא הקים את בלוק 31, שכולו מורכב מילדים. מטרתו העיקרית של הירש הייתה להקל את תנאי חייהם של הילדים מבחינה פיזית ונפשית. על ידי הקמת בלוק 31, האמין הירש שיוכל ליצור עבור הילדים מסגרת חברתית חינוכית טיפולית כמו אלה שהתקיימו בגטו טרזיינשטט.

פעילותו החינוכית שבליבה חינוך לספורט ולערכים יהודיים-ציוניים השפיעה על יהודים רבים – והוא פעל על פי תפיסתו: **"נפש בריאה בגוף בריא"** הוא הקפיד על בריאות הגוף של הילדים ועל נקיונם האישי ומדי יום בכל עונות השנה ערך מסדר ניקיון. פרדי שהיה מדריך ספורט והעריך מאוד את הפעילות הגופנית, דאג שהמחנכים יעסקו עם הילדים בספורט מדי יום. אחד היעדים החשובים של הירש היה להעלים מעיני הילדים ככל שניתן את המציאות בבירקנאו ולשמור על זהותם האנושית.

יש הסוברים כי פרדי נטל את חייו באושוויץ בשנת 1944 כאשר נודע לו כי הנאצים מוליכים את כל הילדים להשמדה ואין ביכלתו לעשות עוד להצלתם.

כך או אחרת, פרדי הירש ייזכר כאחד האנשים והמחנכים הגדולים של אותה תקופה וכדמות יהודית המייצגת מעשה גבורה, אומץ ומצויינות.

פרדי הירש – דיון ותרגיל

דמיינו כי אתם עומדים בנעליו של פרדי הירש, בתקופת מלחמת העולם השנייה, נסו לברר איך אתם הייתם נוהגים במקומו?

1. משפחתו היגרה לבוליביה בתחילת שלטון הנאצים - האם להגר איתם או להישאר בגרמניה לבד?
(נשאר בגרמניה מתוך רצון להגיע לארץ ישראל).

2. התפתחות אישית אל מול עשייה קהילתית? (הקדשת הזמן לתנועה יהודית ציונית ולארגון תחרויות ספורט. ארגן פעילויות ספורט תחרותיות, משחקים ואימונים כאשר הוא מפיץ את ערכי הקהילתיות היהודית-ציונית, האחריות ההדדית ובריאות גוף- נפש).

3. הירש מונה למנהל מחלקת הבניינים של הגטו- האם לנצל את המעמד לטובתו האישית על מנת לשרוד או לנצל את מעמדו לטובת הקהילה? (התעקש שילדים יתאמנו ויפעלו בכל יום בגטו, כי ראה בפעילות זו את הדרך היחידה להישרדותם).

4. לאחר ההגעה למחנה אושוויץ - האם לדאוג להישרדות אישית או להמשיך בפעילות החינוכית? (הירש הקים את צריף 31 בו נערכה פעילות חינוכית מגוונת לילדים וצעירים, דאג לבריאותם ואף הצליח להשיג להם מזון משופר)

5. הירש נתבקש לעמוד בראש ההתקוממות נגד הנאצים בגלל ידיעה על משלוח המשפחות לאושוויץ - האם להנהיג את המרד (לעזוב את הילדים) או להישאר ביחד עם הילדים עד הסוף המר? לא ברור איך פרדי הירש נהרג באושוויץ-ביחד עם הילדים או ערב קודם לכן.